

הלימוד מוקדש לזכרו של טייס חיל האוויר סא"ל אבנר גולדמן,
ששילב בחייו ספרא וסייפא, נפל בתאונת המסוק ברומניה בט"ו באב תש"ע

"על הפרק"

מפגש מחודש עם התנ"ך

שמואל ב' פרקים י"ט - כ'

מות אבשלום מביא לדעיכתו המהירה של המרד ולהשבתו של דוד למלוכה על ידי העם. בטרם שכחו הדי מרד אבשלום נעור מרד חדש, המונהג בידי שבע בן בכרי מבנימין ומודבר לבסוף על ידי יואב.

"וַיִּקְרָאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק י"ט

1 בפרקנו מתוארות פעולותיו של דוד בתום המרד:
אבל על אבשלום (א-ח); פיוס עם אנשי יהודה ועם עמשא (יב-טז); שלושה מפגשים: עם שמעי (יז-כד) עם מפיבושת (כה-לא) ועם ברזילי (לב-מ).
עיינו בפסוקים וחשבו מה מאפיין את יחסו של דוד למתנגדיו ולנאמניו לאחר המרד? מי מהם מקבל יחס החורג מאפיון זה?

2 א) קינתו קורעת הלב של דוד על אבשלום מתוארת בפסוקים א; ה. שימו לב להתעצמות האבל והצער. דוד חוזר שמונה פעמים על המילה 'בני', ורק חמש פעמים על השם 'אבשלום'. מה מבטאת הדגשה זו? השוו לך את השתקפות הקינה אצל העם (ג) ולעומת זאת אצל יואב (ב; ח). שימו לב כיצד מכונה אבשלום בכל מקום וחשבו מה משמעות הדבר.
ב) במרכז קינת דוד בפסוק א, בין קריאות השבר על אבשלום, ישנו משפט אחד. כיצד מפרש זאת יואב בתוכחתו לדוד (סוף פסוק ח)?

3 המתיחות בין יהודה לישראל נזכרת בתחילת הפרק ומתגברת בסופו.
א) עיינו בפסוקים י-טו. מי מהם קדם ברצונו להשיב את המלך?
ב) עיינו בסוף פסוק יב 'ודבר כל ישראל...!'. ובדברי רש"י ורד"ק:
רש"י: 'ודבר כל ישראל בא אל המלך - כל זה מדברי שליחותו;
רד"ק: 'ובעוד שהיה משים דוד הדברים האלה בפני השליח בא דבר כל ישראל 'אל המלך אל ביתו' על ידי שלוחים וספרים להשיבו ובעבור זה הפסיק בין הדברים 'ודבר כל ישראל בא'.
מה הקושי במיקומו של המשפט, מה ההבדל בין רש"י לרד"ק בפתרון הקושי?
ג) מה הניע את דוד בכל זאת לבקש מאנשי יהודה להשיבו ראשונים, ומה היתה תוצאת מעשהו בסופו של דבר (מא-מד)?

4 שיבתו של דוד לירושלים כרוכה במפגשים שונים המקבילים למפגשים שהיו ביציאתו ממנה. עיינו בפסוקי הפתיחה של שלושת המפגשים (יז; כה; לב) ועמדו על החריגה הכרונולוגית של פסוק כה. מדוע לדעתכם סמך הכתוב את המפגש עם מפיבושת למפגש הקודם עם שמעי וציבא? איזו גירסא מאמת הכתוב, של ציבא או של מפיבושת?

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Rennet Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ"ך. מתן ירושלים

- 5 דמותו המורכבת של יואב ניצבת במרכזו של הפרק. עמדו על האורות והצללים בדמותו כפי שעולים ממהלך הסיפור. התייחסו לנקודות הבאות:
- (א) על מי הטיל דוד את התפקיד הצבאי להדביר את מרד שבע בן בכרי (ד; ו), ומי בסופו של דבר עמד בראש הכח והצליח במשימה?
- (ב) מדוע רצח יואב את עמשא? השוו את דרך רציחתו של עמשא לרצח אבנר, וראו את דברי דוד בצוואתו לשלמה (מל"א ב,ה). עיינו גם בדברי דוד בפרק יט, יד.
- (ג) שימו לב לדמיון בין האשה החכמה מאבל בית מעכה לבין האישה החכמה מתקוע (פרק יג) בתכונמו הרטורי, במטרת דבריהן ובזיקתן ליואב. מה ההבדל בין שני הסיפורים מבחינת הזיקה בין יואב לאשה? ראו את תגובתו המרשימה של יואב לדברי האשה החכמה (פסוקים כ-כא)
- 6 בסוף הפרק מופיעה רשימת שרי דוד, ובכך נחתמת החטיבה השניה בספר. רשימה זו מקבילה לרשימה בסוף החטיבה הראשונה בספר (ח, טז-יח), עיינו בשתי הרשימות וחשבו כיצד שני ההבדלים העיקריים בין הרשימות קשורים לאירועי מרד אבשלום? (השוו לטו, יח; כ, ז).

"וַיְבִינּוּ בַּמֶּלֶךְ יוֹאָב" < הרחבה

בפרק יט אנו עדים למפגש אחרון טעון וכואב בין מפיבושת, בנו הפיסח של יונתן, לדוד. מפיבושת הנאמן, שהכתוב מעיד על כך שכל תקופת המרד היה שרוי באבל, ננזף בידי דוד "וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לְמָה לֹא-הִלַּקְתָּ עִמִּי מְפִיבֹשֶׁת". את תגובתו הכואבת והנכנעת קוטע דוד במענה קצר ופוגע "וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לְמָה תְּדַבֵּר עוֹד דְּבַרְיִךְ אֲמַרְתִּי אֹתָהּ וְצִיָּבָא תַחֲלֶקוּ אֶת-הַשָּׂדֶה" דבריו האחרונים המבטאים נאמנות מוחלטת לדוד "וַיֹּאמֶר מְפִיבֹשֶׁת אֶל-הַמֶּלֶךְ גַּם אֶת-הַכֹּל יִקַּח אַחֲרַי אֲשֶׁר-בָּא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ בְּשָׁלוֹם אֶל-בֵּיתִי" נותרים ללא תגובה וללא מענה. יד מושטת לא פגשה יד אחות.

חז"ל ביקרו את דוד בחריפות על כך. "אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שאמר דוד למפיבושת 'אתה וציבא תחלקו את השדה', יצתה בת קול ואמרה לו: רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה". (בבלי שבת נו).

המשוררת זלדה מתארת ביד אומן את האמון של מפיבושת באפשרות קיומה של ידידות אמיתית. בשיר היא משכילה לתאר את כאב הניכור והעלבון שחווה מפיבושת בן יונתן, שבניגוד לדוד, יודע מהי חברות אמיתית.

מפיבושת/ זלדה

עיניך המרצדות

צפרים קטנות יונקות דבש

כְּאֲשֶׁר בְּכִיתָ

הַמֶּלֶךְ לֹא שָׁמַע.

כְּאֲשֶׁר נִפְלַתְּ

הָעוֹלָם לֹא חָזַר לְתֵהוּ וְנָהוּ.

מְפִיבֹשֶׁת, חִלְמַתְּ

עַל יְדִידוֹת תְּמִימָה יוֹתֵר.

מְאַסֶּת בְּחִכְמַת הַנְּחָשׁ הַקְּדָמוֹנִי,

בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן.

מתוך: שירי זלדה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, ת"א תשמ"ה.
© כל הזכויות שמורות למחברת ולאקו"ם